

УДК 37.018-057.87:004.738.5

DOI 10.12958/2227-2844-2021-4(342)-99-109

Даценко Артем Станіславович,
кандидат історичних наук, викладач суспільних дисциплін
Новомосковського коледжу Дніпровського державного
аграрно-економічного університету,
м. Новомосковськ, Україна.
artyomdacenko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1962-5150>

**СЕЛЯНСТВО ДОНБАСУ В УМОВАХ
ПЕРШОЇ ВІЙНИ РАДЯНСЬКОЇ РОСІЇ ПРОТИ УНР
І ДОНЕЦЬКО-КРИВОРІЗЬКА РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА**

Зараз в умовах російсько-української війни важливим є відновлення історичної правди. Особливе місце з огляду на нинішні події займає дослідження того, що відбувалося на території Донбасу. Історія повторюється, тоді теж була російська агресія, теж розігрувалася карта сепаратизму. Події 1917–1920 рр., здається, добре вивчені. Але вони вивчалися ще в радянський час і зрозуміло, що інтерпретувалися так, як тодішній владі було потрібно. Перед дослідниками стояло завдання довести, що трудовий народ, який складався з пролетаріату та трудящого селянства, переміг ворогів, одним з яких була названа буржуазно-націоналістичною Українська Центральна Рада. Дослідниками вивчалися події в містах, партійна робота, військові дії. Селянству увага приділялася значно менша, воно залишилося малодослідженим, хоча й складало більшість населення Донбасу на той час. Період першої війни Радянської Росії проти УНР цікавий тим, що вперше проти української державності було розіграно сепаратистську карту. Багато подій 2014 р. були лише повторенням того, що відбулося в 1918 р. Це ще одна причина того, що до цієї теми повинна бути прикута увага дослідників.

Не можна казати, що до цієї теми не було зовсім прикуто уваги дослідників. Подіям на селі в Донбасі було присвячено роботу О. М. Максимова (1961), роботу В. Я. Ревегука (1974), дисертації Ю. В. Афоніна (1990) та Ю. Р. Федоровського (2000), але не варто забувати, що ці праці було видано переважно в радянський час, а, значить, історичні події розглядалися там з точки зору радянської ідеології. Не можна ставитися як до об'єктивної, і до дисертації Ю. Р. Федоровського, знаючи про його українофобські та сепаратистські погляди та діяльність.

У 2010 р. було захищено дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук Даценка А. С. „Селянство Донбасу в

українській національно-демократичній революції 1917–1920 рр.” (2010), в якій детально розглянуто події в сільській місцевості Донбасу, але питання аграрної політики Донецько-Криворізької радянської республіки і ставлення селян до цього державного утворення практично не розглядалися. В цій дисертації не було проаналізовано ставлення села до першої спроби антиукраїнського сепаратизму в ХХ столітті.

Крім професійних істориків історії Донецько-Криворізької радянської республіки в своїх публікаціях торкнулися Д. Корнілов, В. Корнілов, С. Бунтовський, І. Попова, Р. Манекін – ті, хто зараз є натхненниками та функціонерами сепаратизму. Але їх публікації не мають жодного відношення не те що до історичної правди, а і до історичної науки взагалі. Тим більше, події на селі залишилися практично поза увагою не тільки серйозних дослідників, але і проросійських пропагандистів. Тому ця тема вимагає подальшого вивчення.

Мета дослідження – висвітлити особливості більшовицької політики на Донбасі в сільській місцевості та ставлення селян до цієї політики.

Хронологічні межі дослідження – з грудня 1917р. по травень 1918 р.

Географічні межі дослідження – територія Донецької та Луганської областей в сучасних кордонах.

Автор, досліджуючи події, які відбувалися на Донбасі з грудня 1917 р. по травень 1918 р., стояв на позиціях діалектичного розуміння історії. Стаття написана з використанням методу аналізу на методологічних засадах, що ґрунтуються на принципах історизму та плюралізму. В процесі написання статті автор дотримувався принципу об'єктивності, намагаючись правдиво і неупереджено оцінювати позицію селянства регіону та більшовицьку аграрну політику.

Перша війна між радянською Росією та УНР розпочинається наприкінці 1917 р. наступом більшовицьких військових формувань на територію України. Цей наступ підтримувався місцевою п'ятою колоною. Наприкінці 1917 р. ні про який сепаратизм не йшлося, більшовики утворили так звану Українську Народну республіку Рад на чолі з Народним Секретаріатом. Вони робили вигляд, що створюють радянську українську державність, назвавши державу та уряд майже так, як і їх противники. Це свідчить про те, що більшовики визнавали державницькі прагнення українців і рахувалися з ними. Столиця Української Народної республіки Рад знаходилася у Харкові, тобто як мінімум частину Донбасу, яка на той час входила до складу Харківської губернії, більшовики визнавали частиною України.

На початку першої війни між радянською Росією та УНР взимку 1917–1918 рр. на Донбасі відбулися як політичні протистояння, так і військові сутички між прихильниками більшовиків і прихильниками

Центральної Ради. Прихильники української незалежності на Донбасі були, і їх було не мало. Інша справа, що вони виявилися недостатньо організованими.

У Слов'яносербському повіті більшовицька організація Луганська провела роботу на зрив виборів до Українських Установчих зборів. Цю роботу не можна вважати вдалою, бо в грудні 1917 р. українські політичні сили мали вплив на селянський загаль, в Слов'яносербському повіті діяло „Вільне Козацтво”, яке складалося з селян даного повіту (Добровольський, 1997). Інша справа, що українським силам не вистачило організації, в результаті чого „Вільне Козацтво” не взяло участі у боях з більшовиками.

У Бахмутському повіті більшовики захопили владу в грудні 1917 р., незважаючи на проукраїнські та антибільшовицькі настрої селянства повіту (Кравец, 2003). Але в деяких селах проукраїнські, орієнтовані на Центральну Раду, органи влади утрималися до кінця січня 1918 р. (Добровольський, 1997).

Без особливих перешкод відбулося захоплення влади більшовиками в Маріупольському повіті. 24 українізований полк і сформоване на його базі „Вільне Козацтво” не чинили більшовикам збройного опору (Добровольський, 1997).

Відомий випадок спротиву прихильників Центральної Ради більшовикам відбувся у Старобільському повіті, де вони разом з есероменшовицьким загonom Айвазяна спробували роззброїти загін Червоної гвардії (Максимов, 1961).

Як видно, вплив Центральної Ради був недостатнім, для того, щоб селянство Донбасу виступило на її захист зі зброєю в руках. Але без зброї воно її часто підтримувало, чого взимку 1917–1918 рр. вже було явно недостатньо. Можливо, Центральна Рада і не могла створити боездатні структури, бо від III Універсалу пройшло дуже мало часу. В результаті, серйозного спротиву червоним збройним формуванням селяни, які мешкали тоді на території сучасних Донецької та Луганської областей, не чинили.

Інша справа, що великого спротиву більшовикам не було і в сільській місцевості сучасних Харківської, Запорізької та Дніпропетровської областей. Селянство на той час, можна зробити припущення, стомилося від Першої світової війни і було дезорієнтоване. До речі, великої прихильності до більшовиків також в той час не було помітно, вони просто виявилися краще організованими, ніж їх противники.

Більшовики, які у січні-лютому 1918 р. взяли Донбас під контроль, відразу розпочали аграрні перетворення у вигляді перерозподілу землі та інвентарю з метою завоювати прихильність бідної частини селянства. По-друге, вони розпочали створення господарство колективного типу, а, по-третє, – викачування харчів із села.

26 жовтня 1917 р., на другий день більшовицького перевороту, РНК у Петрограді оприлюднює Декрет про землю. Наприкінці 1917 р. більшовики почали захоплювати владу в Донбасі, а лише 30 січня (12 лютого) 1918 р. створили ДКРР. Тобто, за цей час вони якось обходилися без антиукраїнського сепаратизму, він був їм не потрібним, його можна було не використовувати, а значить – в ньому не було потреби. Відсутність потреби в ньому можна пояснити лише одним – штучністю сепаратистських ідей.

Отже, більшовики розпочинають ділити землю. В Бахмутському, Слов'яносербському, Луганському та Маріупольському повітах Донбасу бідніше селянство і середняки одержували 340 000 десятин придатної землі, якою володіли господарства неселянського типу та велику кількість землі з куркульських лишків. Серед 6212 безземельних та малоземельних господарств Макіївщини (так у тексті) Таганрозького повіту Облaсті Всевеликого Війська Донського було розподілено 55 412 десятин землі, що збільшило загальну площу селянських земель на 59,5% (Максимов, 1961).

Але крім розподілу землі більшовики розпочали і викачування харчів з села позаекономічними методами. 3 березня 1918 р. із закликом до реквізиції харчів звернулася газета „Известия революционных войск”, де пропонувалося створити комісії при волосних Радах депутатів, які взяли б на облік надлишки (в більшовицькому розумінні) хліба (Іванов, 1917).

Ця ж сама Катеринославська Рада робітничих та селянських депутатів вимагала боротьби з тими, хто не хоче здавати хліб по твердим цінам (Державний архів Донецької області, арк. 32). Тобто, більшовики хотіли, щоб селяни здавали харчі по цінам, встановленим покупцем-монополістом, тобто державою.

Постачання харчів для міст та армії більшовики планували організувати за допомогою продовольчих відділів. На прикладі Железнянської волості можна побачити що ці відділи планували контролювати не тільки розподіл харчів для людей, а і сіна для коней (Державний архів Донецької області, арк. 69). 12 лютого 1918 р. створюється так звана Донецько-Криворізька радянська республіка на території двох губерній: Харківської та Катеринославської. Не треба думати, що ідею відторгнення промислового сходу від України придумали більшовики. Представник ще старої імперської еліти великий промисловець М. фон Дітмар різко заперечував проти включення до складу автономної (не незалежної) України Харківської, Катеринославської, Херсонської та Таврійської губерній (Верстюк, 2003).

Серед керманічів ДКРР не було представників селянства (навіть бідного та безземельного). Серед них не було представників абсолютно найбільшої соціальної групи населення. Нагадаємо, що на той час в межах сучасних Донецької та Луганської областей мешкало 4 млн. осіб,

65% яких складали селяни. 80% цих селян (абсолютну більшість населення всього Донбасу) складали українці (Афонін, 1990). Серед членів РНК ДКРР не було жодного українця. Тобто це державне утворення відстоювало інтереси виключно міського робітничого класу – меншості.

Декрет про землю був продубльований декретом ДКРР вже 14 лютого 1918 р., де зазначалося, що Рада Народних Комісарів проведе в донецькому та криворізькому басейнах перехід землі до рук трудящих (Центральний Державний архів громадських організацій, арк. 4). Тобто, ні про який незалежний радянський донкривбас не йшлося. Внутрішня політика ДКРР проводилася так само, як і в радянській Росії, про що і свідчить дублювання Декрету про землю.

Відділення Донбасу від України не вирішувало проблему ефективності державного апарату. Система управління виявилася забюрократизованою, службовці зловживали посадовим становищем. Так у продвідділі ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів Горлівсько-Щербинівського району працівники отримували заробітну платню за 1916 рік, коли не було ще ні ради ні продвідділу (Державний архів Донецької області, арк. 39). В результаті ціни на харчі зростали, більшовицька влада не могла ні стримати це зростання цін, ні купити харчі в потрібній кількості (Державний архів Донецької області, арк. 52). Запанувала продовольча криза, в крамницях не було навіть хліба (Державний архів Донецької області, арк. 103).

Селяни зовсім не хотіли здавати хліб, а більшовики не знали, де закінчується Українська Народна республіка Рад і розпочинається ДКРР. Катеринославська Рада робітничих і солдатських депутатів у телеграмі волосним земельним комітетам від 8 березня 1918 р. зазначала необхідність безпощадної боротьби з поміщиками, куркулями, спекулянтами і з тими, хто переховував хліб. Народний Секретаріат наказав всім Радам селянських і робітничих депутатів негайно розпочати реквізицію залишків хліба та інших продуктів (Державний архів Донецької області, арк. 32). Цікаво те, що Народний Секретаріат юридично не мав жодного відношення ні до ДКРР, ні до Катеринославської губернії, але чомусь Катеринославська Рада посилається на його наказ. Можна припустити, що більшовики і самі не ставилися до ДКРР серйозно, якщо керувалися розпорядженнями Народного Секретаріату радянської „УНР”.

Як і зараз, так і століття тому сепаратисти вирішили покращувати економічне життя шляхом перерозподілу майна. Розпочалися реквізиції коней для потреб червоних збройних формувань (Державний архів Донецької області, арк. 47), в Бахмутському повіті почали відбирати хутори у багатій частини селянства (Державний архів Донецької. Ф. Р-2627. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 57). При таких умовах симпатії

до ДКРР не зростали. І не могли зростати. ДКРР, повторюємо, керувалася тими, для кого українське село і сільська праця були чужими.

Вже тоді на території Донбасу розпочинається „воєнний комунізм” з примусовим вилученням хлібу, його централізованим розподіленням і натуральною сплатою селянам за продукцію сільського господарства. З метою допомоги у вилученні хліба планували залучити бідняків, яким за наказом народного секретаря з продовольства Лугановського планували видавати на місці 17 фунтів борошна і 22 фунти зерна (Ревегук, 1974). Варто звернути увагу, що це був наказ народного секретаря радянської УНР, а не народного комісара ДКРР.

ДКРР виявилася несерйозним державним утворенням. Не було зрозумілим, чи підпорядковується вона радянській УНР чи ні. Її аграрна політика нічим не відрізнялася від більшовицької аграрної політики в усіх регіонах колишньої Російської імперії. Така політика не могла не викликати спротив селянства, який умовно за формами можна поділити на активний та пасивний.

Найрозповсюдженішою формою пасивного спротиву була нездача хліба. Іноді цей спротив радянській владі очолювали низові органи радянської влади. 30 січня 1918 р. в економію Міллера, яка знаходилася в Краматорському районі Ізюмського повіту було надіслано наказ здати в триденний термін 100 пудів вівса і 4 гарби сіна. Сергіївська волосна рада селянських депутатів постановила відмовити військово-революційному штабу району, мотивуючи це відсутністю надлишків, хоча було відомо, що сіно та овес є в області (*Державний архів Харківської. Ф. Р-1630. Оп. 2. Спр. 18. Арк. 2*).

З метою легітимізації відокремлення Донбасу від України керманічі ДКРР планували провести референдум (історія повторюється – авт.), але він не був проведений (Солдатенко, 1993). Можна зробити припущення, що референдум не провели через побоювання негативних результатів.

9 лютого 1918 р. розпочався контрнаступ армії УНР, підтриманої німецькою та австро-угорською арміями, а через 5 днів було проголошено ДКРР. Раніше вона більшовикам була непотрібною. Відділення від України Донбас не вимагав, населення не турбувало це питання. До цього більшовики загравали з українським населенням, будуючи радянську УНР з Народним Секретаріатом. Але, коли стало ясно, що влада Центральної Ради буде відновлена, більшовики вирішили відділити частину території України. З цієї ж причини 21 березня в Криму була проголошена Радянська Соціалістична Республіка Тавриди.

РНК ДКРР розпочав підготовку до війни з військами УНР, Німеччини та Австро-Угорщини. І тут складається однозначна картина: селяни Донбасу не захотіли захищати ДКРР. Її захищали майже цілком тільки робітники (Федоровський, 2000). В цілому на території ДКРР до квітня 1918 р. було мобілізовано (тобто ці люди не були добровольцями)

80 000 осіб. В березні 1918 р. в складі армії ДКРР з Костянтинівського району на фронт було відправлено 350 людей, з Луганська – 2000 бійців, з Маріуполя – 1500, з Горлівсько-Щербинівського району – 670. Варто зазначити, що ці загони були сформовані виключно в містах та промислових районах. М. О. Скрипник, один більшовицьких лідерів, зазначав, що Червона армія тримається стійко, але вона невелика, а Червона гвардія, набрана з великих підприємств тримається добре (Ревергук, 1974). На думку іншого більшовицького діяча Я. Шелигіна (1927), спротив арміям УНР, Німеччини та Австро-Угорщини чинили лише шахтарі.

18 квітня 1918 р. армії УНР, Німеччини та Австро-Угорщини звільнили від більшовиків Єнакієве, 22 квітня – Юзівку, 24 квітня – Бахмут, 28 квітня – Луганськ. Перша спроба сепаратизму провалилася.

Популістські гасла про землю – селянам спрацювали на першому етапі. Потім, коли ставало ясно, що земля, так, - селянам, а от врожай – більшовицькій державі, селянство переставало підтримувати радянську владу і навіть починало опиратися всіма можливими засобами. Бажання захищати державу, яка вилучає харчі по цінам, яка сама визначає, яка керується людьми, чужими селу, у переважної більшості селянства Донбасу не виникало.

Більшовики взимку 1917–1918 рр. самі не розуміли, якою буде більшовицька державність на Донбасі. Спочатку вони тут гралися в проект радянської УНР, потім, коли це стало не вигідно, проголосили ДКРР (через рік її (яка на той час вже не буде нічого фактично контролювати) юридично ліквідують, включивши до складу УСРР). Донецький сепаратизм не мав підґрунтя, він був лише одним з тактичних прийомів противників української незалежності, як і зараз, в умовах українсько-російської війни.

У подальшому планується дослідження селянського руху з метою вирішення земельного питання навесні – восени 1917 р., українського національного відродження на території сучасних Донецької та Луганської областей в 1917–1918 рр. Ці напрями досліджень можна вважати перспективними і актуальними в умовах пошуку історичної правди.

Список використаної літератури

1. Афонин Ю. В. Расстановка классовых и партийно-политических сил в Донбассе в период подготовки и проведения социалистической революции (март 1917 г. – март 1918 г.): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.01. Киев, 1990. 19 с. **2. Верстюк В. Ф.** Український національно-визвольний рух (березень – листопад 1917 р.). *Український історичний журнал*. 2003. № 3. С. 63–81. **3. Державний архів** Донецької області. Ф. Р-2627. Оп. 1. Спр. 1. 145 арк. **4. Державний архів** Харківської області. Ф. Р-1630. Оп. 2. Спр. 18. 86 арк.

5. Даценко А. С. Селянство Донбасу в українській національно-демократичній революції 1917–1920 рр.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Донецьк, 2010. 266 с. **6. Добровольський О.** Донецьке козацтво. Донецьк : ТОВ „Лебідь”, 1997. 25 с. **7. Иванов.** Хлеба! *Извѣстія Революціоннихъ Войскъ*. 1918. № 9. С. 4. **8. Кравец Д.** 1917: Желто-синие флаги над Бахмутом. *Вперед*. 2001. № 101. С. 3. **9. Максимов О. М.** Селянство Донбасу в 1917 р. Сталіно : Облвидав, 1961. 68 с. **10. Приказ** народного секретаря по продовольствию. *Бюллетень Совета рабочих депутатов*. 1918. № 19. С. 2. **11. Ревегук В. Я.** Донецько-Криворізька республіка: дис. ... канд. іст. наук: 07.571. Харків, 1974. 195 с. **12. Солдатенко В. Ф.** Донецько-Криворожская республіка: вигляд из сегодняшнего дня. *Донбасс и Приазовье: тезисы докладов Международной научно-практической конференции* (г. Мариуполь, 26–27 мая 1993 г.). Мариуполь, 1993. С. 16–23. **13. Федоровський Ю. Р.** Повстанський рух в Донбасі та Махно: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Донецьк, 2000. 245 с. **14. Центральний** державний архів громадських об'єднань України. Ф. 18. Оп. 1. Спр. 33. 28 арк. **15. Шельгин Я.** Красная армия на Украине. Краткий очерк. Харьков: Книгоспілка, 1927. 69 с.

References

1. Afonin, Yu. V. (1990). Rasstanovka klassovyh i partijno-politicheskikh sil v Donbasse v period podgotovki i provedeniya socialisticheskoy revolyucii (mart 1917 g. – mart 1918 g.) [The alignment of class and party-political forces in the Donbass during the preparation and conduct of the socialist revolution (March 1917 – March 1918)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian]. **2. Verstiuk, V. F.** (2003). Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh (berezen – lystopad 1917 r.) [Ukrainian national liberation movement (March – November 1917)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 3, 63-81 [in Ukrainian]. **3. Derzhavnyi** arkhiv Donetskoï oblasti [State Archives of Donetsk Region]. F. R-2627. Op. 1. Spr. 1. 145 ark. [in Russian]. **4. Derzhavnyi** arkhiv Kharkivskoi oblasti [State Archives of Kharkiv Region]. F. R-1630. Op. 2. Spr. 18. 86 ark. [in Russian]. **5. Datsenko, A. S.** (2010). Selianstvo Donbasu v ukrainiskii natsionalno-demokratychnii revoliutsii 1917–1920 rr. [The peasantry of Donbass in the Ukrainian national-democratic revolution of 1917–1920]. *Candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian]. **6. Dobrovolskyi, O.** (1997). Donetske kozatstvo [Donetsk Cossacks]. Donetsk: TOV „Lebid” [in Ukrainian]. **7. Yvanov.** (1918). Khleba! [Bread!]. *Izv"stiya Revolyucionnih" Vojsk" – News of the Revolutionary Army*, 9, 4 [in Russian]. **8. Kravec, D.** (2001). 1917: Zhelto-sinie flagi nad Bahmutom [1917: Yellow-blue flags over Bakhmut]. *Vpered – Forward*, 101, 3 [in Russian]. **9. Maksymov O. M.** (1961). Selianstvo Donbasu v 1917 r. [The peasantry of Donbass in 1917]. Stalino: Oblvydav [in Ukrainian]. **10. Prikaz**

narodnogo sekretarya po prodovol'stviyu [Order of the People's Secretary for Food]. (1918). *Byulleten' Soveta robochih deputatov – Bulletin of the Council of Working Deputies*, 19, 2 [in Russian]. **11. Revehuk, V. Ya.** (1974). Donetsko-Kryvorizka respublika [Donetsk-Kryvyi Rih Republic]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian]. **12. Soldatenko, V. F.** (1993). Donecko-Krivorozhskaya respublika: viglyad iz segodnyashnego dnya [Donetsk-Kryvyi Rih Republic: a view from today]. *Donbass i Priazov'e – Donbass and the Azov region*. (pp. 16-23). Mariupol' [in Russian]. **13. Fedorovskyi, Yu. R.** (2000). Povstanskyi rukh v Donbasi ta Makhno [Insurgent movement in Donbass and Makhno]. *Candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian]. **14. Tsentralnyi** derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy [Central State Archives of Public Organizations of Ukraine]. F. 18. Op. 1. Spr. 33. 28 ark. [in Russian]. **15. Shelygin, Ya.** (1927). Krasnaya armiya na Ukraine. Kratkij ocherk [The Red Army in Ukraine]. Har'kov: Knyhospilka [in Russian].

Даценко А. С. Селянство Донбасу в умовах першої війни радянської Росії проти УНР і Донецько-Криворізька Радянська Республіка

У статті проведено дослідження подій в сільській місцевості Донбасу з грудня 1917 р. по травень 1918 р. Автором висвітлено особливості більшовицької політики на Донбасі в сільській місцевості та ставлення селян до цієї політики. Географічно описані в статті події охоплюють територію Донецької та Луганської областей в кордонах 2013 р. В статті досліджені основні напрямки аграрної політики радянської влади у вигляді перерозподілу землі та інвентарю, створення господарств колективного типу, викачування харчів з села, а також антиукраїнський сепаратизм як тактичний крок більшовиків. Автор наголошує на штучності такого державного утворення як Донецько-Криворізька Радянська республіка, а також на тому, що воно було придумане більшовиками виключно в тактичних цілях і не відстоювало інтереси переважної більшості населення Донбасу. В статті проаналізовано селянський спротив політиці „воєнного комунізму”, а також роль селянства у протидії контрнаступу армії УНР, підтриманої німецькою та австро-угорською арміями. Автор приходить до висновків, що селянство Донбасу не захотіло захищати ДКРР, що було однією з причин поразки більшовиків на території Донбасу і майбутньої ліквідації більшовиками Донецько-Криворізької Радянської Республіки як державного утворення.

Ключові слова: УНР, ДКРР, селянство, сепаратизм, воєнний комунізм, більшовики.

Даценко А. С. Крестьянство Донбасса в условиях первой войны советской России против УНР и Донецко-Криворожская Республика

В статье проведено исследование событий в сельской местности Донбасса с декабря 1917 по май 1918 гг. Автором рассмотрены особенности большевистской политики на Донбассе в сельской местности и отношение крестьян к этой политике. Географически описанные в статье события охватывают территорию Донецкой и Луганской областей в границах 2013 г. В статье исследованы основные направления аграрной политики советской власти в виде перераспределения земли и инвентаря, создание хозяйств коллективного типа, выкачивание продуктов из села, а также антиукраинской сепаратизм как тактический шаг большевиков. Автор отмечает искусственность такого государственного образования как Донецко-Криворожская Советская республика, а также то, что оно было придумано большевиками исключительно в тактических целях и не отстаивало интересы подавляющего большинства населения Донбасса. В статье проанализированы крестьянское сопротивление политике „военного коммунизма”, а также роль крестьянства в противодействии контрнаступлению армии УНР, поддержанной немецкой и австро-венгерской армиями. Автор приходит к выводу, что крестьянство Донбасса не захотело защищать ДКСР, что было одной из причин поражения большевиков на территории Донбасса и будущей ликвидации большевиками Донецко-Криворожской Советской Республики как государственного образования.

Ключевые слова: УНР, ДКСР, крестьянство, сепаратизм, военный коммунизм, большевики.

Datsenko A. S. The peasantry of Donbass during the first war of Soviet Russia against the UPR and the Donetsk-Kryvyi Rih Soviet Republic

The article studies the events in the countryside of Donbass since December 1917 to May 1918. The author examines the features of the Bolshevik policy in the Donbass in the countryside and the attitude of the peasants to this policy. The events geographically described in the article cover the territory of Donetsk and Lugansk regions within the boundaries of 2013. The article examines the main directions of the agrarian policy of the Soviet government in the form of redistribution of land and implements, the creation of collective farms, pumping out products from the village, as well as anti-Ukrainian separatism as a tactical step of the Bolsheviks. The author notes the artificiality of such a state formation as the Donetsk-Kryvyi Rih Soviet Republic, as well as the fact that it was invented by the Bolsheviks solely for tactical purposes and did not defend the interests of the overwhelming majority of the Donbass population. The article analyzes the peasant resistance

to the policy of „war communis”, as well as the role of the peasantry in countering the counter-offensive of the UPR army, supported by the German and Austro-Hungarian armies. The author comes to the conclusion that the Donbass peasantry did not want to defend the DKSR, which was one of the reasons for the defeat of the Bolsheviks on the territory of Donbass and the future elimination of the Donetsk-Kryvyi Rih Soviet Republic by the Bolsheviks as a state entity.

Keywords: UPR, DCSR, peasantry, separatism, war communism, Bolsheviks.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2021 р.
Прийнято до друку 23.03.2021 р.
Рецензент – д. і. н., проф. Набока О. В.